

Nr 116

Av herr **Hedlund m. fl.**, angående målsättningen för regionalpolitiken.

(Lika lydande med motion nr 103 i Första kammaren)

Vid riksdagsbeslutet 1964 om riktlinjer för lokaliseringpolitiken underströks angelägenheten av en aktivare samhällsplanering, som främst skulle inriktas på att skapa en effektiv samhällelig servicestruktur i form av skolor, sjukhus, vägar och övriga kommunikationer samt annan offentlig service. Tyngdpunkten i denna planering skulle ligga i länen. För uppgiften inrättades vid länsstyrelserna de rådgivande planeringsråden.

Det bör vara självklart, att samhällets service och resurser formas och fördelas efter en preciserad regionalpolitisk målsättning, som anger riktlinjer för lokaliseringen i stort av näringsliv, bebyggelse och olika samhällsfunktioner. Statsmakterna måste på detta sätt ge till känna sin uppfattning om hur utvecklingsmöjligheterna i olika delar av landet skall tillvaratas. Lokaliseringpolitiken måste sålunda vara nära samordnad med en samhällsplanering, som avgör fördelningen av resurserna och utformningen av servicefunktionerna. En aktiv regionalpolitik, innefattande lokaliseringspolitik och en därmed samordnad samhällsplanering, skall ha till uppgift att från en preciserad målsättning trygga en viss angiven regional balans i ekonomisk, social och kulturell standard.

Samhällsplaneringen är sålunda av avgörande betydelse för fördelningen av utbyggnadsresurserna och därmed också tillväxtmiljön i olika regioner och orter. Detta gäller planering på alla nivåer, såväl i riket i dess helhet som i län och kommuner. Riksplaneringen, vars arbetsformer alltså är under övervägande, bör i huvudsak ha till uppgift att ange ramar och riktlinjer för regional och kommunal planering. Tyngdpunkten i planeringen bör ligga på de sistnämnda planen. Detaljplaneringen måste även i fortsättningen vara en viktig uppgift för primärkommunerna. Den översiktliga utvecklingsplaneringen torde nå bästa resultat på länsplanet, såsom också avsågs vid riksdagsbeslutet 1964. Enligt vår mening bör uppgiften handhas av länskommunalt organ, som inom ramen för riksplaneringen skall göra upp ett regionalt utvecklingsprogram.

Den regionala samhällsplaneringen har hittills knappast spelat den roll för lokaliserings- och regionalpolitiken, som riksdagsbeslutet 1964 ställde i

utsikt. Den s. k. Länsplanering 67, som redovisades i fjolårets statsverksproposition, var en försöksplanering, som utfördes av länsstyrelserna på uppdrag av regeringen. I denna planering ingick en av länsstyrelsen angiven målsättning, som dock inte kunde ges bindande verkningar. Länsstyrelserna har nu att på grundvalen av den utförda försöksplaneringen utarbeta konkreta handlingsprogram, som skall redovisas till inrikesdepartementet under första halvåret 1971. Härmed skall erhållas, uttalar inrikesministern i årets statsverksproposition, ett betydelsefullt underlag för utformningen av en mera preciserad regional politik.

Naturligtvis är den planeringsverksamhet som på sistone kommit till stånd på länsplanet att hälsa med tillfredsställelse, även om den inte försiggår i de kommunala former som enligt vår mening bör gälla för framtiden. Men fortfarande är lokaliseringpolitiken utan det stöd i en samordnad samhällsplanering som förutsattes vid riksdagsbeslutet 1964. Det räcker inte med att i länen uppgöres utvecklings- och handlingsprogram. Till grund för planeringen och programmen måste ligga en av statsmakterna angiven regionalpolitisk målsättning. Det kan inte bli meningsfullt med regionala utvecklingsprogram förrän regering och riksdag på ett preciserat sätt uttalat sig för en regionalpolitisk målsättning. Nuvarande planeringsverksamhet kan inte råda bot på denna brist.

När frågan behandlades av 1969 års riksdag framhöll bankoutskottet i sitt utlåtande nr 30, som godtogs av riksdagen, att det givetvis förr eller senare borde kunna förväntas ett klart preciserat regionalpolitiskt handlingsprogram från statsmakterna. Sedan har även 1968 års lokaliseringstudering i sitt betänkande Lokaliserings- och regionalpolitik (SOU 1969: 49) konstaterat att det i vårt land saknas en preciserad regionalpolitisk målsättning, angiven av statsmakterna. Utredningen drar slutsatsen att det ännu är mycket kvar att göra innan vi nått fram till en svensk regionalpolitik. Det är utredningens avsikt att under det fortsatta arbetet söka utforma en preciserad regionalpolitisk målsättning.

Avgörande är naturligtvis vilken inriktning som ges åt regionalpolitiken från statsmakternas sida. På denna viktiga punkt har någon klar riktningsangivning inte skett från regeringens sida. Lokaliseringspolitik i gängse bemärkelse är under alla förhållanden instrument för decentralisering i samhällsutvecklingen. Till vilken grad så skall vara fallet skall avgöras av den regionalpolitiska målsättning som statsmakterna bestämmer sig för. Regeringspolitiken under 1960-talet måste närmast sägas ha främjat en koncentrationsutveckling, vilket alltså innebär en målkonflikt med lokaliseringpolitiken. Koncentrationen av företagsamhet och bebyggelse till de tre storstadsområdena har betraktats som naturlig och önskvärd.

Från de allra senaste åren kan noteras en viss ändring härvidlag. I 1969 års statsverksproposition framhölls att man borde inrikta sig på att något dämpa den starka tillväxten i de nuvarande tre storstadsregionerna och

fördela en del av expansionen på växtkraftiga stadsregioner på skilda håll i landet. Man gav visst förord för att man från storstadsområdena skulle flytta ut verksamheter, inte minst statliga sådana. I årets statsverksproposition kan samma inställning återfinnas. Men samtidigt är årets statsverksproposition allttjämt uttryck för uppfattningen att man i första hand skall lita på möjligheten att flytta arbetskraft från de sysselsättningssvaga landsdelarna. Det innebär inriktning på ett förhållandevis koncentrerat och centraliserat samhälle. Ett långtgående uttryck för denna inställning är den numera godkända regionalplaneskissen för Storstockholm, inriktad på 2,5 miljoner invånare i Storstockholm år 2000. Det är en målsättning som enligt vår uppfattning är helt orimlig.

Framför allt miljöpolitiska skäl talar enligt vår mening för en mer decentraliserad samhällsstruktur. Det är uppenbart att överkoncentrerade storstadsbebyggelser har mycket svårt att ge sina invånare acceptabla miljöer. Den möjliga decentraliseringsgraden i samhällsstrukturen måste givetvis avgöras i avvägning mot ekonomiska krav. Från såväl samhälls-ekonomiska som företagsekonomiska synpunkter är viss grad av koncentration i näringslivs- och bebyggelsestrukturen nödvändig. Vår uppfattning är dock att de miljöpolitiska aspekterna hittills tillmätts alltför liten betydelse. Lika klart står det att vissa ekonomiska faktorer övervärderats eller fel-tolkats. Det är inte anledning att tro att det är någon oemotståndlig naturlag bakom koncentrationen till de nuvarande storstadsområdena. Från samhälls- och företagsekonomiska synpunkter torde en koncentration som Stockholmsområdets inte vara det effektivaste utnyttjandet. Det torde inte heller kunna bestridas att den regionala obalans som uppstått i vårt land försvårar en effektiv ekonomisk politik och just därigenom bromsar den ekonomiska tillväxten.

Undersökningar om lämplig samhällsstruktur och lämpliga typer av tätorter har gjorts men hittills i alltför liten utsträckning. De torde dock kunna sägas ge underlag för den bedömning vi ovan gjort från såväl miljöpolitiska som ekonomisk-politiska utgångspunkter. Avvägningen mellan miljöpolitikens och den ekonomiska politikens krav måste dock under alla förhållanden till stor del vara en politisk värdering.

Målsättningen bör enligt vår mening vara ett så långt möjligt decentraliserat samhälle med livskraftiga tätorter i olika delar av landet. I detta ingår naturligtvis en koncentration till tätorter av olika typer och storlek. Orter med en mera fullständig serviceutrustning måste vara förhållandevis stora.

Det kan vara riktigt att i vissa län satsa särskilt kraftigt på en ort eller några få orter. Men det får inte innebära att man försummar upprätthållande av livskraftiga orter i lägre serviceklass.

Förutsättningen för en regionalpolitik med meningsfulla utvecklingsprogram på länsplanet är, såsom vi framhållit, att statsmakterna klart preciserar en regionalpolitisk målsättning. Det är att notera med tillfredsställelse

att 1968 års lokaliseringsutredning förklarat sig beredd att utforma en regionalpolitisk målsättning. Det är angeläget att denna uppgift fullföljes skyndsamt. Lika viktigt är det att samhället redan från början bestämmer sig för viljeinriktning i den regionalpolitiska målsättningen. I enlighet med vad vi ovan anfört bör regionalpolitiken inriktas på ett så långt möjligt decentraliserat samhälle.

Under den senaste tiden har uppmärksamheten varit särskilt riktad på de allvarliga problem som gäller Norrland och över huvud taget de s. k. skogslänen. I stora områden av Norrland har avfolkningen gått så långt att underlaget hotar ryckas undan för fortsatt bebyggelse. I vissa kommuner är mer än 30 % av befolkningen pensionärer. Prognoserna, bl. a. i samband med Länsplanering 67, pekar på fortsatt befolkningsminskning. Det måste enligt vår mening vara en förstahandsuppgift att hjälpa Norrland och skogslänen till ett näringsliv och en serviceutrustning, som kan ge sysselsättning och levnadsbetingelser för den nuvarande befolkningen. I skogslänen innefattar vi då utöver Norrlandslänet Kopparbergs och Värmlands län. Det är angeläget att lokaliserings- och regionalpolitiken skyndsamt inriktas på målsättningen att ytterligare utflyttning från skogslänen inte skall bli nödvändig. Riksdagen bör redan nu uttala sig för detta som en första del av en regionalpolitisk målsättning av den innebörd vi förordat.

Med stöd av vad ovan anförts får vi hemställa,

1. att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla om att vid pågående utredning om regionalpolitiken måtte utformas förslag till en regionalpolitisk målsättning för statsmakterna i syfte att enligt motionen skapa ett så långt möjligt decentraliserat samhälle; samt

2. att riksdagen i avvaktan på att en sådan målsättning kan fastställas redan nu måtte uttala att lokaliserings- och regionalpolitiken i all möjlig utsträckning skall utnyttjas i syfte att skapa ett sådant näringsliv och en sådan serviceutrustning i Norrlandslänet och andra s. k. skogslän att ytterligare befolkningsutflyttning därifrån inte påtvingas.

Stockholm den 20 januari 1970

Gunnar Hedlund (cp)

Lars Eliasson (cp)
i Sundborn

Nils G. Hansson (cp)
i Skegrie

Thorbjörn Fälldin (cp)

S. G. W. Wahlund (cp)

Johannes Antonsson (cp)

Sven Vigelsbo (cp)

John Eriksson (cp)
i Bäckmora

Gunnar Larsson (cp)
i Luttra